

kelib shikastlangan bo'g'im funksiyasining, hamda morfologik ko'rsatkichlarning to'liq tiklanishi qayd etildi. Yuqoridagi olingan natijalardan shunday xulosa qilish mumkinki otlarda bo'g'implarning aseptik yallig'lanishlarini davolashda klodifen vositasi muskul orasiga 3 ml dan 5-6 kun va Inrofloksatsilin antibiotigi qo'llanilganda davolash o'rtacha 12 kun davom etgan bo'lsa, ketoprofen vositasi 20 kg tirik vazniga 1 ml dan boyinturuq venaga va Gentamitsin sulfati antibiotigi qo'llanilgan guruhlarda esa davolash muddati 9 kunni tashkil etdi. Xulosalar: 1. Otlarda uchraydigan sakrash bo'g'imining aseptik yallig'lanishini o'z vaqtida davolanmaganda tana va bo'g'imda o'zgartirib bo'lmaydigan morfologik va fiziologik o'zgarishlarni chaqirishi mumkin. 2. Otlardagi aseptik sinovit va bo'g'im yallig'lanishlari otlar asfalt va qattiq yo'llarda tez va uzoq vaqt choptirilganda, ko'pkari o'yinlarida otlar bir joyda to'dalanib qolganda hosil bo'ladi. 3. Otlarda uchraydigan sakrash bo'g'imining aseptik yallig'lanishini klodifen vositasi va inrofloksatsilin antibiotigi qo'llanilganda davolash o'rtacha 12 kun davom etgan bo'lsa, ketoprofen vositasi va Gentamitsin sulfati antibiotigi qo'llanilganda esa davolash muddati 9 kunni tashkil etdi.

Faydalanilgan adabiyotlar:

1. Стекольников, А.А. Содержание, кормление и болезни лошадей / А.А., Стекольников, [и др.] // Санкт-Петербург, 2007. – 624 с.
2. Тимофеев С.В, Филиппов Ю.И, Концевая С.Ю, Кузнецов А.Ф. и др. Общая хирургия животных/ Под ред Тимофеева С.В. — М.: Зоомедлит , 2007. —687 с.
3. Khamzaev, K.A., Tashtemirov, R.M. (2021). Treatment of chronic aseptic inflammation of flexor toe tendons in horses. *Academicia Globe: Inderscience Research* 2 (6), 1-3
4. Tashtemirov, R., & Dauletbaev, N. (2023). Har xil tabiiy sharoitdagi kurkalar postnatal ontogenezida oyoq suyaklarining morfometrik xususiyatlari. *GOLDEN BRAIN*, 1(30), 42-45.
5. Xatamov, T. T., Xoliqov, A. A., & Avezimbetov, S. (2022). Forel balig 'i jigaridan tayyorlangan "biostimvet" preparatini quyonlarning o 'sish va ruvojlantirishiga ta'siri. *Agrobiotexnologiya va veterinariya tibbiyoti ilmiy jurnali*, 501-505.
6. Haydarova, S. A., Narziev, B. D., & Tashtemirov, R. M. (2022). Dynamics of x-ray status after osteosynthesis in dog fractures of injury bones. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 3(8), 126-130.
7. Erimov Sirijiddin Farkhodovich, & Norbaeva Maftuna Bakhadir qizi. (2023). Some biological features of the stage of progression of cystogony of the causative agent of dichroceliosis. *Intent Research Scientific Journal*, 2(10), 70–77. Retrieved from <https://intentresearch.org/index.php/irsj/article/view/228>
8. Y. A. Rustam o'g'li, (2023). Otlarda sakrash bo 'g 'imining aseptik yallig 'lanishini davolash. *вестник ветеринарии и животноводства*, 3(1)..

SPORT ATLARINDA MIOZITLERDIN KESHIW QASIYETLERI HAM EMLEW

Xudayarov R.Y., Yusupov A.R.

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali

Annotatsiya. Bul maqalada sport atlarida ushraytugin miozit kesalligini keshiw qasiyetleri ham emlew tartibi haqqinda maglwmatlar keltirilgen.

Gilt sózler. At, miozit, parafin, novokain, tiamin bromidi, glyukoza, tájiriybe, gruppá.

Kirisiw. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentinin’ jana 11.03.2021 jildagi qararina tiykarinan Mamlakatimizde jilqishiliq nasilshiliginen ham at sportin jilqishiliq ham at sportin jane de rawajlandiriw hamde zamanagoy besgures ham polo sport túrlerin galabalastiriw boynsha qosimsha ilajlar tuwrısında” PQ-5024-san Kirisiw. Ózbekstan Respublikasi Prezidentiniń jańa, 11. 03. 2021 jildagi qararina tiykarlanıp Mámleketimizde jilqishiliq nasilchiligini ham at sportin rawajlandiriw, zotdor atlardı kóbeytiw, zamanagoy beshkurash ham polo sport túrlerin galabalastiriw, tarawga tuwrıdan-tuwrı shet el investitsiyalardı keń qosıw sonıń menen birge materiallıq-texnikalıq bazasın bekkemlew maksadida Ózbekstanda yilkichilik ham at sportin xamda zamanagoy beshkurash ham polo sport túrlerin jane de rawajlandirıwdıń tiykarǵı baǵdarları etip belgilew mámlekette at sportin xalıq arasında eń galabalıq sport túrlerinen birine aylandirıw názerde tutılǵan vojlantirish, zotdor otlarnı ko‘paytirish, zamonaviy beshkurash va polo sport turlarını ommalashtirish, soxaga to‘g‘ridan to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarnı keng jalb etish shuningdek moddiy-texnik bazasını mustaxkamlash maksadida O‘zbekistonda yilkichilik va ot sportini xamda zamonaviy beshkurash va polo sport turlarını yanada rivojlantirishning asosiy yo‘nalishları etib belgilash mamlakatda ot sportini axoli o‘rtasida eng ommaviy sport turlaridan biriga aylantirish ko‘zda tutilgan.

Mamleketimiz ham shet el mámleketlerde atlardıń juǵımsız kesellikleri barlıq keselliklerdıń ortasha 94-96 % ni quraydı. Sport atlarında zaqım aliwler ulıwma keselliklerdıń 86 % ni, 37 % bolsa bulshıq et, shemirshek ham buwinlardin patalogiyasına tuwrı keledi. Jaqın waqıtqa shekem veterinariya ámeliyatında bul keselliklerge operativ kesellikke diagnoz qoyıwdıń isenimli usılların tabıw máselesi aktual bolıp qalıp atır, sebebi olar qısqa waqıt ishinde terapevtikalıq tasirga erisiw imkaniyatın beredi.

Sol sebepten, sport atlarında ushraytugin miozitlarning etiopatogenezin aniqlaw, emlew ham aldın alıwdıń nátiyjeli usıl quralların islep shıǵıw maqsedinde biz alıp barılıp atırǵan izertlewler aktual bolıp esaplanadı.

Maqset ham wazıypalar. Sport atlarında muskul keselliklerin emlewde organizmdı stimullawshi ham toqımalar fizologik jaǵdayına unamlı tásir etiwshi quraldı qóllaw menen etiopatogenetik emlew usılların jetilistiriw lazim.

Nátiyjeler ham olardıń analizi. Qaraqalpaqstan Respublikası jeke xojalıqlar ham ayırım kárxana at qoralarına tiyisli atlardıń muskul keselliklerin emlew jumıslarına tiykarlanıp Qaraqalpaqstan Respublikası Nókis rayon, Xo'jeli rayonu, Qonirat rayonu ham Teriq rayonlarında, Bunda kesel otning zoti, jası, dene massası, ekspluataciya túri ham basqa qasiyetleri belgilep kelindi.

Tájiriybeler ushın muskuldıń aseptik mioziti menen kesellengen 6 bas atlar alınıp, 2 gruppaga 3 basdan ajratıldı.

Qadaǵalaw toparı haywanlarında tómendegi emlew isleri qollanıldı: birinshi náwbette kesellikti shaqırǵan sebep joǵatıldı. Saqlaw sharayatı jaqsılandı. Ratsion normallastırıldı.

Aseptik miozit menen kesellengen qadaǵalaw toparındaǵı atlarǵa 2-3 kunga tınısh sharayat jaratıldı, keyinirek jeńil jumıstı orınlaw belgilendi. Atlardıń ziyanlan muskulları ishine, 150-200 ml 0, 25% li novokain eritpesi menen 8-11 g adrenalin gidroxloridi (1:1000) qospası jiberildi. Tiamin bromidi 10 -15 g muskul arasına, deksafort 10 g muskul arasına, amoksitsillin-150 20 -30 g muskul arasına, Glyukozanıń 5% li eritpesi - 400 ml ga sianokobalamin 10 -20 g, kalsiy glyukonati 20 -30 g, askorbin kislotası 25-30 g qospası vena ishine jiberildi. Kamforali spirt menen massaj etilip, parafin-dokali applikatsiyalar atqarıldı hám keyinirek ústi ısıtilip qoyıldı. Tajriba toparındaǵı haywanlarda da usınday emlew usullari qo'llanıldı tek qo'shimsha retinde 0,03-0,06 ml/kg tiri salmagına qarap siyirlar joldasi ekstrakti teri astına har 8 künde bir marte jami 2 marteden jiberildi.

Emlew dáwirinde tómendegi klinikalıq jagdaylar gúzetildi: siyirlar joldasi ekstrakti teri astına inyeksiya etilgennen keyin 2 kún dawamında haywanlardıń dene temperaturası 1-1,50 S ga asdı hám 3-kúnden keyin taǵı paseydi. Emlewdıń 5-kúnlerine kelip, dástúriy usıllarǵa qosımsha siyirlar joldasi ekstraktini teri astına jiberilgen tájiriybe toparındaǵı kesellengen atlardıń ulıwma jagdayı jaqsılanganligi hám dene temperaturası derlik normaǵa kelgenligi gúzetildi. Atlar háreketlengende ayaqlarda jeńil aqsaw hám jelke qamarı muskullarında kúshsiz awrıw bar ekenligi gúzetildi. Muskullardıń isigi tomenlegen bolsada, tarawdıń defiguratsiyasi eli da bar edi. Haywan háreketlengende ayaǵın qolaysız basadı.

1-jadval

Tajriba sxemasi

№	Toparlar	Haywanlar sani	Emlew isleri
1	Baqlaw topari	3	1. Ziyanlangan muskullar ishine, 150-200 ml 0,25% li novokain eritpesi menen 8-11 g adrenalın gidroxloridi (1:1000) qospasın jiberiw. 2. Parafin-bintli applikatsiyalar qoyıw. 3. Tiamin bromidi 10 -15 g muskul arasına, deksafort 10 g muskul arasına, amoksitsillin-150 20 -30 g muskul arasına, Glyukozanıń 5% li eritpesi - 400 ml ga sianokobalamin 10 -20 g, kalsiy glyukonati 20 -30 g, askorbin kislotası 25-30 g qospası vena ishine jiberildi.
2	Tajribe topari	3	1. Ziyanlangan muskullar ishine, 150-200 ml 0,25% li novokain eritpesi menen 8-11 g adrenalın gidroxloridi (1:1000) qospasın jiberiw. 2. Parafin-bintli applikatsiyalar qoyıw. 3. Tiamin bromidi 10 -15 g muskul arasına, deksafort 10 g muskul arasına, amoksitsillin-150 20 -30 g muskul arasına, Glyukozanıń 40% li eritpesi - 100 ml ga sianokobalamin 10 -20 g, kalsiy glyukonati 20 -30 g, askorbin kislotası 25-30 g qospası vena ishine jiberildi.

Emlewdiń 7-kúnlerine kelip, awrıw reaksiyasınıń talay tomenlegenligi, palpatsiyada nıqlasqan muskullardıń bosasıwı, muskul ústiniń tegislesiwı anıqlandı. Haywandıń háreketi waqtında bolsa bir az qolaysızlıq gúzetildi. Dene temperaturası, puls hám dem alıwlar normada edi.

Emlewdiń 9 - 11 kunlarida zálellengen muskullar funksiyasınıń hám de morfologiyalıq dúzilisiniń tolıq tikleniwı jazıp qoyıldı..

Juwmaqlaw. Atlarda ushraytuǵın aseptik miozitar waqtında emlenbegende dene hám ayaqlar muskullarında ózgartirip bolmaytuǵın morfologiyalıq hám fiziologikalıq ózgerislerdi shaqırıwı múmkin. Atlardaǵı miozitalardıń aldın alıw ushın olarǵa ziyan jetkizbewshilikti hám de organizm immunitetin asırıw gerek. Atlardaǵı miozitalardı emlewde qosımsha siyirlar joldası ekstraktını parenteral jollar menen organizmge jibergende emlew natiyjeliligi joqarı bolıp, emlew múddetin ortasha 4-5 kunge shekem qısqartirdi.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Поте С. Миозит лошадей: современные аспекты лечения СВМ № 6/2003

2. Стекольников, А.А. Содержание, кормление и болезни лошадей / А.А., Стекольников, [и др.] // Санкт-Петербург, 2007. – 624 с.

3. Столыпина П. А. Ульяновский государственный аграрный университетим Хирургия животных. Болезни мышц миозиты, миопатозы.30.05.2014 <https://Studfile.net>.

4. Тимофеев С.В, Филиппов Ю.И, Концевая С.Ю. и др. Общая хирургия животных / Под ред Тимофеева С.В. — М.: Зоомедлит , 2007. —687 с.
5. Таштемиров, Р. М. (2022). Teri kasalliklarini davolashda qo‘llanadigan o‘simlik dori vositalarining tavsifi. (Adabiyot malumotlari asosida). *Вестник Ветеринарии и Животноводства*, 2(1).
- 6.Таштемиров Р, Г Бакриддинов [Итлардаги тери касалликларини доривор ўсимлик препаратлари билан даволаш ва олдини олиш тамойиллари](#) *Естественные науки: теория и практика*. 1 (1), 14-18
7. Khamzaev, K. A., & Tashtemirov, R. M. TREATMENT OF CHRONIC ASEPTIC INFLAMMATION OF FLEXOR TOE TENDONS IN HORSES. *Hemoglobin*, 111(9), 4.
8. [Age changes in the linear sizes of the bones of the pelvic limb sheep of the karakul breed](#) RM Tashtemirov *ANNALS OF FOREST RESEARCH* 65 (1), 2782-2791 (2022)/ <https://www.e-afr.org/article/view/2782.html>
9. Tashtemirov, R. M. Dauletbaev, N.P. (2022). Qoraqalpog‘iston respublikasi ayrim qoramolchilik xo‘jaliklarida tuyoq kasalliklarining uchrash darajasi. *Agrobiotexnologiya va veterinariya tibbiyoti ilmiy jurnali*, 205-207.
10. Haydarova, S. A., Narziev, B. D., & Tashtemirov, R. M. (2022). Dynamics of X-Ray Status After Osteosynthesis in Dog Fractures of Injury Bones. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 3(8), 126-130.
11. Yusupov A.R. Otlarda sakrash bo‘g‘imining aseptik yalig‘lanishini davolash. *Вестник ветеринарии и животноводства*, (2023). 3 (1).

BUZOQDAGI RAXIT KASALLIK TARIXI, BELGILARI VA DAVOLASH

Rejebbayev J.E.¹, Farmonov. N.O.², Zoytova. S.A¹.

¹Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali

²Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti

Аннотация. В статье представлена сущность заболевания телят гиповитаминозом D, причины нарушения этих процессов, а также основные методы обследования для диагностики заболеваний гиповитаминозом D и предварительный анализ литературы.

Summary. The article presents the essence of the disease of calves with hypovitaminosis D, the causes of the violation of these processes, as well as the main methods of examination for the diagnosis of diseases with hypovitaminosis D and a preliminary analysis of the literature.

Kalit so‘zlar. D gipovitaminoz, D₂ va D₃ vitaminlari, antiraxitik vitamin, xolekaltsiferol, ultrabinafsha nurlar, 7-degidroxolesterin, ergokaltsiferol, 7-degidroxolesterin, PRK-3 kvarts lampasi, Ca + ionlari, Ca va P, 25 gidroksivitamin D, raxit.

Kirish yosh hayvonlardagi raxit xavfli surunkali kasallik bo‘lib, fosfor-kaltsiy almashinuvining buzilishi va D vitamini yetishmovchiligi, suyak to‘qimalarining